

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра менеджменту та публічного управління

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА
МІСЦЕВОМУ РІВНІ»**

(за матеріалами Ямпільської міської ради, м. Ямпіль, Вінницька обл.)

Здобувача вищої освіти

2 курсу, групи МО-21д(м),
спеціальності 073 «Менеджмент»

освітньої програми «Менеджмент організацій»
денної форми навчання

Івана КАМІНСЬКОГО

Науковий керівник

д-р. екон. наук, доцент

Іван ЗАЮКОВ

Гарант освітньої програми

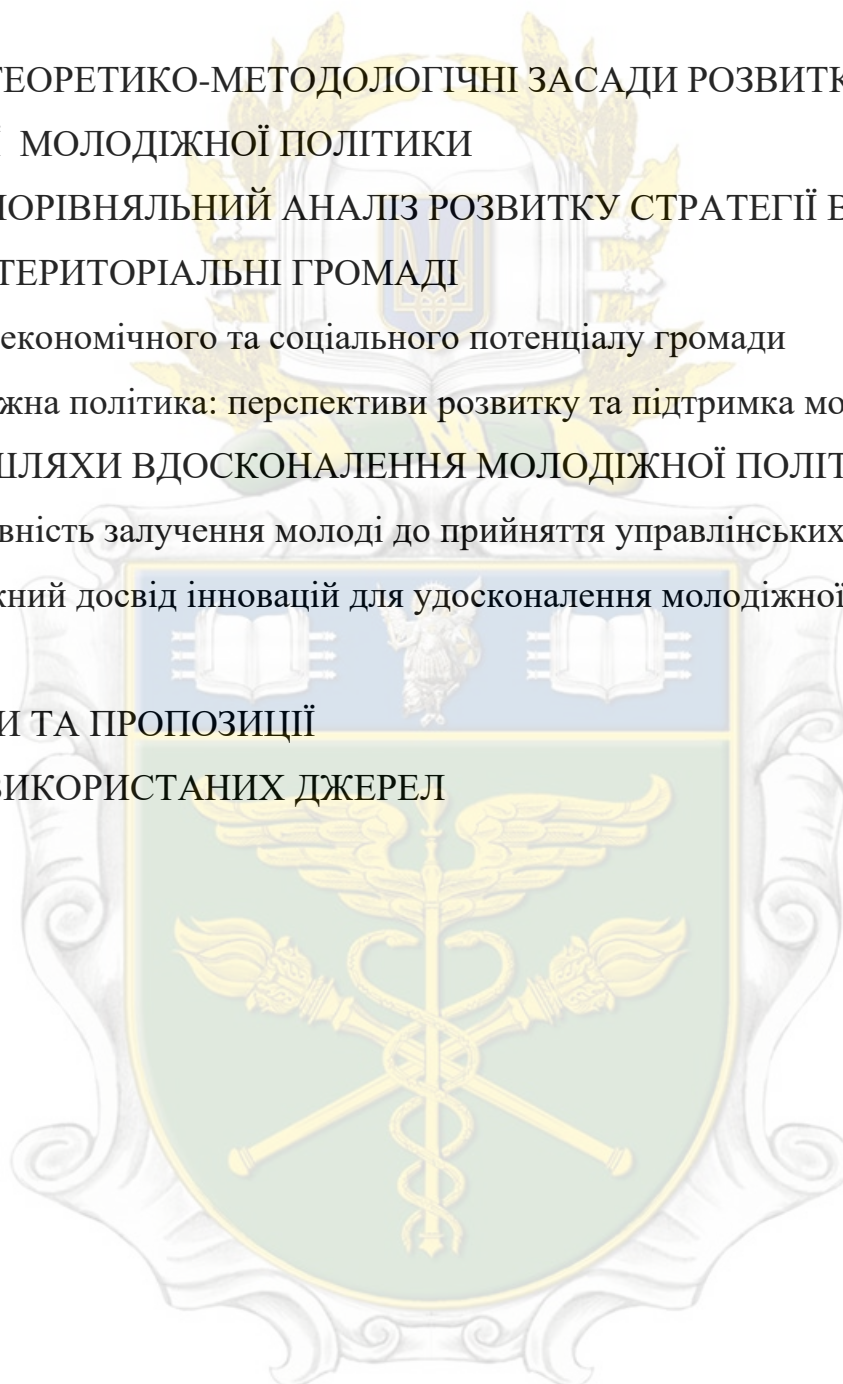
д-р. екон. наук, професор

Наталія КОРЖ

Вінниця 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	6
РОЗДІЛ 2 ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЇ В ЯМ- ПІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ	17
2.1. Оцінка економічного та соціального потенціалу громади	17
2.2. Молодіжна політика: перспективи розвитку та підтримка молоді	28
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	38
3.1. Ефективність залучення молоді до прийняття управлінських рішень	38
3.2. Зарубіжний досвід інновацій для удосконалення молодіжної полі- тики	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність теми. Полягає у важливості створення ефективних механізмів взаємодії молоді з місцевими органами влади та залучення її до процесів прийняття рішень на локальному рівні. Відсутність належної уваги до потреб молоді може призвести до соціальної ізоляції, зниження громадської активності та негативних демографічних процесів.

Тема розвитку молодіжної політики на місцевому рівні набуває все більшої актуальності в сучасному суспільстві. Молодь є стратегічним ресурсом розвитку будь-якої країни, і забезпечення сприятливих умов для її соціалізації, самореалізації та активної участі в суспільному житті є одним із ключових завдань державної політики. Однак, на практиці реалізація молодіжної політики часто стикається з низкою проблем, серед яких недостатнє фінансування, відсутність координації між різними інституціями, а також недостатня увага до особливостей місцевих умов. Це зумовлює необхідність розробки чіткої стратегії розвитку молодіжної політики на місцевому рівні, яка враховуватиме потреби та інтереси молоді.

Гіпотеза дослідження. Ефективна молодіжна політика на місцевому рівні може бути забезпечена шляхом розробки стратегії, яка базуватиметься на інтеграції інтересів молоді, співпраці між державними, громадськими та приватними інституціями, а також створенням механізмів підтримки молодіжних ініціатив.

Мета дослідження. Полягає у розробці стратегії розвитку молодіжної політики на місцевому рівні, яка сприятиме активній участі молоді в суспільному житті, підвищенню її соціальної відповідальності та створенню умов для самореалізації.

Відповідно до мети дослідження, передбачено розв'язати наступні завдання:

- дослідити теоретико-методичні засади розвитку молодіжної політики в Україні;
- оцінити економічний та соціальний потенціал Ямпільської територіальної громади;
- проаналізувати молодіжну політику, зокрема в напрямку перспектив її розвитку та підтримки молоді;
- дослідити ефективність залучення молоді до прийняття управлінських рішень;
- узагальнити зарубіжний досвід інновацій для удосконалення молодіжної політики.

Об'єкт дослідження. Молодіжна політика в Ямпільській територіальній громаді.

Предмет дослідження. Процеси розробки та впровадження стратегій розвитку молодіжної політики на рівні місцевої громади.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи. Зокрема, метод аналізу і синтезу для вивчення нормативно-правової бази; методи соціологічного дослідження для вивчення думки молоді та представників місцевої влади; порівняльний аналіз для визначення найкращих практик у сфері молодіжної політики на місцевому рівні, зарубіжний досвід.

Інформаційна база дослідження. Включає законодавчі акти України, нормативно-правові документи Ямпільської територіальної громади, наукові публікації з питань молодіжної політики, а також результати соціологічних опитувань молоді.

Наукова новизна. Дослідження полягає у комплексному підході до розробки стратегії розвитку молодіжної політики на місцевому рівні, що враховує сучасні виклики та потреби молоді в умовах децентралізації влади в Україні. У роботі запропоновано нові підходи до інтеграції молоді у процеси прийняття рішень, що базуються на механізмах партнерства між молоддю,

місцевими громадами та державними органами. Окрім того, досліджено й обґрунтовано важливість створення локальних молодіжних рад та платформ для обміну думками, які можуть значно підвищити ефективність комунікації між молоддю і владою, а також забезпечити кращу реалізацію молодіжних ініціатив.

Практична цінність. Роботи полягає в тому, що розроблена стратегія може бути використана місцевими органами влади для формування та реалізації ефективної молодіжної політики. Вона також може слугувати інструментом для громадських організацій та ініціативних груп, що займаються питаннями молоді.

Апробація наукових досліджень. За результатами дослідження опубліковано такі матеріали:

1) Камінський І. Сучасні технології управління персоналом в організації. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип.164.

2) Камінський І. Молодіжна політика в Україні: сучасний стан і напрями реформування в умовах невизначеності. зб. матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної-конференції «Менеджмент ХХІ століття: сучасні моделі, стратегії, технології», м. Вінниця, 10 жовтня 2024 р.

Структура дослідження. Основний текст роботи становить 50 сторінок, зокрема 1 таблиця, 11 рисунків та додатки. Список використаних джерел містить 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Молодь – найкраща інвестиція громади. Молоді люди готові стати агентами змін, розвивати та покращувати життя у своїх населених пунктах. Але їй потрібно відчувати себе важливою, причетною до ключових подій у громаді, відчувати підтримку. Це дає впевненість і надихає на втілення сміливих ідей, розробку та впровадження стартапів у громадах для розв’язання конкретних проблем.

Все здається досить просто: ідея, дослідження, бізнес-план, фінансування, реалізація, маркетинг, співпраця, оцінка та корекція, соціальна відповідальність, популяризація та навчання, залучення молоді. Але для реалізації стартапу від ідеї до втілення потрібні певні знання, інструменти, інвестиції, підтримка місцевих органів влади. І не завжди вона є.

Один зі шляхів до втілення своїх ідей є Молодіжні ради, які об’єднують молодих людей, допомагають підвищувати участь у процесах прийняття суспільно-важливих рішень, діляться досвідом, надають підтримку та допомогу в регулюванні нагальних питань молодіжної політики. В тому числі допомагають реалізовувати ідеї завдяки програмам підтримки.

Що ж таке молодіжна політика? Молодіжна політика - це сукупність стратегій, програм і заходів, спрямованих на задоволення потреб та інтересів молоді, а також на створення умов для їхнього повноцінного розвитку та участі в суспільному житті. Ця політика охоплює такі аспекти, як освіта, зайнятість, доступ до житла, культурні можливості, здоров'я, участь у прийнятті рішень та багато іншого. Метою молодіжної політики є створення сприятливих умов для розвитку молоді, підтримка їхніх потреб та захист їхніх прав [21].

Молодіжна політика в Україні до останнього часу регулювалася державними органами. Адміністративним шляхом формувалися напрями, завдання молодіжної політики, форми роботи, обсяги і напрями фінансування. Молодіжна політика не була обґрунтованою і будувалася за принципом «перевернутої» піраміди, коли на місцевому рівні не створена належна система закладів по роботі з молоддю, що відносяться до молодіжної сфери. Процес децентралізації влади переміщує акцент з централізованого управління на місцеве самоврядування, визначає пріоритет громадського залучення та соціальної активності молоді, формує новий підхід організації діяльності – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі» [21].

У процесі децентралізації влади в Україні, доцільно враховувати досвід розвитку демократії європейських країн, що засвідчує важливе значення активної участі молодих людей у процесі ухвалення рішень і діяльності на місцевому і регіональному рівні. Принципи формування молодіжної політики на рівні територіальної громади можуть включати в себе: партнерство та участь молоді, забезпечення рівних можливостей для всіх молодих людей, незалежно від їхньої соціальної, економічної чи культурної ситуації, визначення конкретних цілей та завдань, спрямованих на покращення умов життя та розвитку молоді [41].

Починаючи з 2014 року, уряд у партнерстві з громадськістю розробляє і впроваджує комплекс заходів щодо реформування молодіжної сфери. Головною метою цих реформ є створення умов, за яких молодь не мала би бажання полишати свої громади, а могла б реалізувати свій інтелектуальний, творчий та соціальний потенціал за місцем проживання [41].

Досягти цієї мети можливо за умови виконання трьох основних стратегічних завдань: опрацювання концепції реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації; розробка методології формування єдиного молодіжного простору, що сприятиме поширенню кращих практик, які існують у різних громадах і за кордоном; побудова моделі функціонування округу, в якій молодіжна політика займатиме центральну позицію.

З огляду на те, що одним із основних завдань процесу децентралізації є формування комфортного середовища для життя мешканців територіальних громад, урядом визначено основні напрями реалізації молодіжної політики на рівні ОТГ:

- кадрове забезпечення (навчання фахівців і молодіжних працівників);
- належне фінансування молодіжної роботи;
- розвиток молодіжної інфраструктури (зокрема, багатофункціональних молодіжних центрів);
- залучення молоді до процесу розроблення, ухвалення рішень та контролю за їх виконанням [41].

Ефективність молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації значною мірою залежить від єдності та координованості дій виконавчої влади, місцевого самоврядування і молодіжного представництва.

Координуючу роль щодо проведення державної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який забезпечує її реалізацію та несе відповідальність за її виконання. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади разом з іншими органами виконавчої влади розробляє, а Кабінет Міністрів України затверджує соціальні норми та нормативи щодо соціального становлення та розвитку молоді, додержання і виконання яких є обов'язковими для органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб, які використовують найману працю [21].

З 2013 р. уповноваженим центральним органом виконавчої влади, який забезпечував реалізацію молодіжної політики, було Міністерство молоді та спорту України. 2 вересня 2019 року Міністерство молоді та спорту України приєднано до Міністерства культури, молоді та спорту України, яке реорганізовано з Міністерства культури України. З метою реалізація державної політики у молодіжній сфері, у сфері національно-патріотичного виховання та

сприяння розвитку громадянського суспільства, при Міністерстві культури, молоді та спорту України створено Державне агентство розвитку молоді та громадянського суспільства України [21].

Регіональна державна молодіжна політика полягає у визначенні пріоритетних напрямів реалізації молодіжної роботи, а саме в організації і конкретній роботі щодо втілення цих пріоритетів у життя. На регіональному рівні координацію і реалізацію роботи з молоддю здійснюють виконавчі органи різного рівня підпорядкування, що поєднують різні напрями політика, спорт/фізична культура; молодіжна політика; молодіжна політика і оздоровлення дітей; сім'я, молодь. Більш детальну систему управління можемо побачити на рис. 1.

Рисунок 1.1 – Національний та регіональний рівень управління [21]

Найбільш доступною і «впливовою» на молодь є державна політика, яка реалізується на місцевому рівні, де безпосередньо вирішується більшість

молодіжних проблем, створюються необхідні умови для соціального становлення та розвитку особистості.

Вироблення та організаційне забезпечення провадження державної молодіжної політики на місцях у виконавчих органах державної влади забезпечують відповідні підрозділи, що є безпосередньо відповідальними за цю діяльність (управління, відділи молодіжної політики, у справах молоді тощо). Причому, створення таких органів є доцільним як на рівні області, району, міста, району в місті, так і на рівні селища, села, мікрорайону, територіальної громади, трудового колективу [21].

Створення організаційно-управлінської вертикалі органів, відповідальних за провадження державної молодіжної політики на рівні територіальної громади, має доповнюватися державно-громадськими та громадськими структурами, а також органами місцевого самоврядування див. 2.

Рисунок 1.2 – Модель реалізації молодіжної політики на рівні міської / селищної / сільської ОТГ [21]

Сьогодні чинне законодавство містить механізми для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні виконавчими органами ОТГ. Організація молодіжної роботи залежить, насамперед, від зацікавленості та підтримки місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, їхньої активності щодо залучення на рівні територіальної громади інших суб'єктів молодіжної роботи. Тому з метою забезпечення створення додаткових можливостей для становлення, розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, реалізації її конституційних прав і свобод, утвердження у молодіжному середовищі здорового способу життя, сприяння ініціативі та активності молодих громадян в усіх сферах життєдіяльності суспільства й держави Указом Президента України було постановлено:

1. Затвердити Національну молодіжну стратегію до 2030 року.
2. Кабінету Міністрів України в установленому порядку забезпечити розроблення за участю представників державних органів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та затвердити в місячний строк державну цільову соціальну програму "Молодь України" на 2021 - 2025 роки.
3. Обласним, Київській міській державним адміністраціям в установленому порядку розробити місцеві цільові програми сприяння становленню та розвитку молоді на 2021 - 2025 роки [42].

У попередні роки недостатньо уваги було приділено проблемам щодо переходу від дитинства до дорослішання та самостійності, визнання і бачення молоді як суб'єкта політики, розвитку цифрових інструментів молодіжної політики та роботи з молоддю, а також урахуванню кращого світового та європейського досвіду з вирішення цих питань.

Національна молодіжна стратегія до 2030 року передбачає запровадження нових підходів для розвитку молоді в Україні, враховує важливі аспекти, передбачені Цілями Сталого розвитку України на період до 2030 року, молодіжними стратегіями та документами, що регламентують засади розвитку

молодіжної політики ООН, Ради Європи та Європейського Союзу, а також демографічні та економічні виклики (додаток А.1).

Соціальні та інституційні бар'єри, які розмежовують дитинство, молодість та доросле життя, останніми десятиліттями суттєво змінюються. Діти фізично формуються швидше, через доступ до Інтернету та соціальних мереж раніше виходять за межі сімейного оточення. Молодь підрастає у значно різноманітнішому, невизначеному, складному та неоднозначному середовищі. Як наслідок, цей процес дедалі більше набуває рис комплексності, а ухвалення важливих життєвих рішень відкладається [42].

Цю комплексність насамперед демонструє перехід від здобуття освіти до отримання роботи на ринку праці. Традиційно молодь здійснювала перехід від вищої, професійної (професійно-технічної) чи неформальної освіти до першого робочого місця. Визначальними факторами цього були уявлення молоді про роль статей та соціально-економічний статус родини. Останні роки здобуття вищої чи професійної (професійно-технічної) освіти та працевлаштування здійснюються одночасно, періодична зміна напряму професійної діяльності та навчання впродовж усього життя стають звичною ознакою дорослого життя.

Традиційна модель особистого життя полягає у тому, що молодь переходить із підліткового віку через пошук себе, побудову міцних стосунків до шлюбу та батьківства. Такий підхід є характерним для більшості представників молоді, разом з тим на сучасному етапі є можливість більшого різноманіття у виборі особистого життя, відносин, дозвілля, зайнятості. Зростання обізнаності і відкритість суспільства призводять до того, що сім'я переживає період змін.

На відміну від попередніх поколінь молодь має більше можливостей для вибору та більше свободи, критичніше та вимогливіше ставиться до ієрархічних організацій. Тяжіння до індивідуальної свободи проявляється також у сфері особистої моралі, етики та публічної поведінки. Отже, завдання держави полягає в тому, щоб сприяти молоді у свідомому виборі свого життєвого шляху (додаток А.2).

За результатами досліджень, найактивнішими, амбітними, підприємливими та орієнтованими на успіх є молоді люди у віці 14-18 років. Саме в цей період відбувається формування професійних інтересів та перші спроби взаємодії з державними інститутами та системою врядування.

У віці 18-24 років молодь вже має певні матеріальні ресурси і активно шукає шляхи самореалізації. Це період, коли молоді люди прагнуть інтегруватися в суспільство поза межами родини і близьких друзів, шукають першу постійну роботу, проявляють підприємницьку ініціативу. Це також час ризикової поведінки, перших невдач і розвитку навичок адаптації. У цей період зміцнюються лідерські якості.

У віці 24-29 років молодь укладає шлюби, народжує дітей, закріплюється на ринку праці, але також виявляє найбільш ризиковану поведінку. Після 29 років люди остаточно входять у доросле життя, беруть на себе відповідальність і чітко визначають свої інтереси та вподобання. Тому стратегія врахувала демографічні, безпекові та економічні виклики, що наразі стоять перед державою та суспільством (додаток Б.1).

Великою проблемою для розвитку молоді та створення молодіжних центрів, фондів є демографічна «катастрофа» в ХХІ столітті. Демографічний спад призводить до зменшення чисельності молоді, що створює виклики для формування активних молодіжних спільнот і розвитку соціальних ініціатив. Це ускладнює залучення ресурсів для створення молодіжних центрів і фондів, оскільки зменшується кількість потенційних учасників і лідерів. Саме ідея створення передумов для здійснення мрій молоді лягла в основу «Стратегії діяльності українського молодіжного фонду».

Цей документ визначає стратегію Управління молодіжним фондом (далі УМФ) до моменту відміни воєнного стану або на період 4 роки. Актуальність розробки стратегії УМФ визначає загальний контекст життя української молоді. Велика кількість молодих людей була вимушена виїхати за кордон на початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну. Значна частина

молодих людей долучилась до волонтерської діяльності або стала на захист України у складі ЗСУ [48].

У контексті сучасних викликів, визначення «молодість у важкі часи» відображає реалії, з якими стикаються молоді українці як отримують освіту, здобувають професійні навички, шукають першу роботу, створюють сім'ї та народжують дітей. За результатами дослідження «Вплив війни на молодь України» загалом 82% молодих людей зазначили втрати через війну. Найпоширеніші втрати від війни — це зниження або втрата доходу (36%) та погіршення психічного здоров'я (28%). Крім того, 18% зазначили розрив стосунків і стільки ж — розлуку з сім'єю, 16% — переміщення в інші населені пункти України (власне або членів сім'ї), 14% — смерть друзів або членів сім'ї, 6% — пошкодження житла і стільки ж — отримання травм, пов'язаних з воєнними діями (особисто або членами сім'ї). Водночас, дослідження дозволило визначити ключові тенденції серед молоді, які характеризують зміцнення громадянського суспільства, попри втрати від війни [24, с. 3].

Молодь прагне бути корисною своїй країні та активно долучається до волонтерської діяльності. Дослідження показало, що частка молоді, що займається волонтерством, зросла з 20% до 42% у 2022 році. На противагу 6%, які вперше долучилися до волонтерської діяльності протягом останніх 12 місяців в 2021 році, у 2022 році таких було вже 30%. Також значно збільшилась частка молодих людей, які серед життєвих цілей зазначили — бути корисними своїй країні: з 6% у попередній хвилі до 37% цього року [24, с. 3].

Створення УМФ є послідовним продовженням реалізації “Національної молодіжної стратегії 2030”, що визначає пріоритети державної молодіжної політики. Водночас, повномасштабне вторгнення російських військ та впровадження воєнного стану вплинуло на пріоритизацію розподілу державних ресурсів та, відповідно, виокремлює ключові сфери підтримки молоді під час війни.

Український молодіжний фонд є неприбутковою бюджетною установою – юридичною особою публічного права, уповноваженою Кабінетом Міністрів України здійснювати підтримку молодіжних проектів та виконання окремих завдань молодіжної політики. Фонд підпорядковується, є підзвітним та підконтрольним Міністерству молоді та спорту України та є окремою установою, яка виконує завдання, визначені Положенням про Український молодіжний фонд, для забезпечення ефективно реалізації молодіжної політики. Пріоритетні напрями здійснення Фондом підтримки розвитку молодіжної політики визначаються за погодження з Мінмолодьспорту [48, с. 4].

УМФ як державна організація втілює конкурентну модель надання грантової підтримки для реалізації молодіжних проектів суб'єктів молодіжної роботи, за якої її суб'єкти виступають рівноцінними партнерами, володіють аналітичною інформацією, експертизою та досвідом, та створюють можливості для молоді бути конкурентоспроможною, брати участь у житті суспільства, а також свідомо робити внесок у подальший його розвиток.

Отже, у якості окремих компонентів діяльності, Фонд визнає важливість сприяння розвитку інноваційних форм, методів та інструментів молодіжної роботи, які сприятимуть підвищенню безпечності середовища і посилення життєстійкості молоді, формування навичок здорового способу життя, її спроможності та інтегрованості у суспільне життя. Тож Український молодіжний фонд орієнтований на активну співпрацю з міжнародними організаціями, урядами, агентствами та установами зарубіжних країн, з метою реалізації міжнародних проектів та програм міжнародного співробітництва, підтримки розвитку молодіжної політики, а також спільного надання проектною підтримки суб'єктам молодіжної роботи.

Висновки до першого розділу

1. Отже, молодь має право на повагу до її вибору при формуванні і визначенні свого майбутнього, а держава повинна уможливити розвиток потенціалу молоді, в тому числі через формування її компетентностей. Для цього потрібна зміна заінтересованих сторін: державна молодіжна політика має бути переорієнтована із директивності на сервісність, а молодь повинна бути готовою і спроможною діяти самостійно і нести відповідальність за свої дії.

2. Це вимагає активної участі молоді у процесах прийняття рішень, що стосуються їхнього життя та майбутнього. Освіта повинна бути адаптована до сучасних потреб та викликів, забезпечуючи молодь необхідними знаннями і навичками. Також важливо створити платформи для обміну досвідом та ідеями між молодими людьми, щоб вони могли підтримувати один одного у своїх прагненнях. Держава, в свою чергу, повинна забезпечити доступ до ресурсів і можливостей, які сприятимуть розвитку молодіжних ініціатив. Лише спільними зусиллями можна досягти гармонійного розвитку суспільства, де кожен молодий громадянин відчуває свою цінність і має можливість реалізувати свій потенціал.

РОЗДІЛ 2

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЇ В ЯМПІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ

2.1 Оцінка економічного та соціального потенціалу громади

Розвиток молодіжної політики в Ямпільській територіальній громаді відзначається активною динамікою, яка почалася на початку 2020-х років. У відповідь на виклики сучасності, такі як соціальні зміни, економічні реформи та глобалізація, громада усвідомила необхідність формування комплексного підходу до підтримки молоді. Молодіжна політика стала важливим інструментом для забезпечення активної участі молодих людей у суспільному житті, розвитку їх потенціалу та створення умов для самореалізації.

Перші кроки в цій сфері полягали у залученні молоді до процесів прийняття рішень, організації освітніх та культурних ініціатив, а також розвитку інфраструктури, сприятливої для молодіжної активності. Важливими складовими цього процесу стали партнерство з громадськими організаціями та підприємствами, а також активна співпраця з молодіжними лідерами.

Ямпільська територіальна громада — територіальна громада в Україні, у Могилів-Подільському районі Вінницької області. Адміністративний центр — місто Ямпіль (рис. 2.1). Вона була сформована в рамках адміністративної реформи, що стартувала в 2015 році, з метою оптимізації управління на місцях та підвищення ефективності надання адміністративних послуг. Громада об'єднує кілька населених пунктів, включаючи місто Ямпіль та навколишні села [26].

Рисунок 2.1 – Карта Ямпільської ТГ

Основними напрямками розвитку громади є покращення інфраструктури, соціальні послуги, освіта, охорона здоров'я та підтримка місцевого бізнесу. Ямпільська громада активно працює над залученням інвестицій розвитком та розвитком молодіжної політики, підтримкою культурних ініціатив, що сприяє підвищенню якості життя мешканців. Завдяки своїй географічній позиції та природним ресурсам Ямпільська територіальна громада має потенціал для економічного розвитку, що включає аграрний сектор, туризм та підприємництво.

До складу територіальної громади увійшло 18 старостинських округів, утворених 38 населеними пунктами (додаток Б. 2). Інтереси громадян, які мешкають на території громади, відтепер представляють обраний міський голова Гаджук Сергій Іванович, депутатський корпус у складі 26 депутатів та виконавчий комітет ради громади, які забезпечують реалізацію наданий законом повноважень в інтересах громади (табл. 2.1).

У населених пунктах, що увійшли до складу громади, право жителів на місцеве самоврядування та надання послуг громадянам забезпечують 17 старост. До складу виконавчого комітету входять міський голова, секретар міської ради,

2 заступники міського голови, керуюча справами, керівники відділів та установ, старости громад (додаток В. 1).

Таблиця 2.1 – Загальна інформація про Ямпільську ТГ

Площа:	787.9 км ²
Населення:	38 395 осіб, з них міське населення - 10 957, сільське - 27 438.
Кількість населених пунктів:	38
Тип громади:	міська

Територією громади проходить 86 км державного кордону з Республікою Молдова. Місто Ямпіль має пряме паромне сполучення (Ямпіль – Косеуць) з сусідньою державою. Найвне паромне сполучення та човнова переправа через р. Дністер «Цекинівка – Сорока», автомобільне сполучення через державний кордон «Велика Кісниця – Хрушка» та пункт пропуску через державний кордон через р. Дністер «Велика Кісниця – Васильково». Відстань до найближчого міжнародного аеропорту складає 140 км., до міжнародного аеропорту Бориспіль близько 390 км. Інформацію взято з офіційного сайту громади [49].

В Україні відбувається процес децентралізації влади. Одним із надскладних завдань для територіальних громад у ході цього процесу є створення функції управління освітою. До створення спроможних громад управлінням освітою в селах і селищах займались відділи освіти районних державних адміністрацій, які є елементами вертикалі державної виконавчої влади. Функції виконавчих органів сільських та селищних рад у сфері освіти були мінімальними та полягали в реалізації другорядних завдань для забезпечення шкіл [46].

На відміну від райдержадміністрацій, органи місцевого самоврядування територіальних громад є автономними та мають всі повноваження, у тому числі у сфері управління освітою. Але серйозним викликом є їхня інституційна

слабкість. Органам місцевого самоврядування усіх громад разом з отриманням бюджетних преференцій та управлінських повноважень необхідно буде взяти на себе складне завдання та відповідальність за створення ефективного управління системою освіти [46].

Всього навчається 3391 учень, в тому числі в 1-му класі 334 учні. Середня наповнюваність класів 15 учнів. Мережа закладів дошкільної освіти Ямпільської територіальної громади нараховує 21 заклад, в тому числі 5 НВК, в яких нараховується 917 дітей. Всього охоплено дітей від 3 до 6 років різними формами дошкільної освіти 85% (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Заклади загальної середньої освіти

У сучасних соціально-економічних умовах значно загострилися проблеми соціальної адаптації осіб із особливими потребами. Саме тому в навчальних закладах громади функціонують інклюзивні групи та класи, працює комунальна установа «Інклюзивний ресурсний центр Ямпільської міської ради». В системі позашкільної освіти в освітній галузі активно працюють 2 заклади. Детальніше можемо розглянути на рисунку 2.3.

Рисунок 2.3 – Заклади позашкільної освіти

В закладах дошкільної освіти всі діти охоплені харчуванням, з яких 170 дітей пільгових категорій звільнені від плати за харчування на 100%, решті дітей встановлено 50% батьківської плати за 1 харчодень. В закладах середньої освіти всього харчується безкоштовно 1375 учнів початкових класів та 275 дітей пільгових категорій.

Для забезпечення рівного доступу до якісної освіти в громаді створено належні умови для безпечного, регулярного і безоплатного перевезення учнів та педагогічних працівників. Експлуатується 10 шкільних автобусів, які забезпечують підвіз 547 учнів (100%) та 84 вчителів (100%). Інформацію взято з офіційного сайту Ямпільської міської ради [49].

Проаналізувавши інформацію на сайті Ямпільської міської ради можна зробити такі висновки: покращується матеріально-технічна база навчальних закладів, шляхом проведення поточних та капітальних ремонтів, придбання техніки та оновлення класів. Також побудовано спортивні майданчики із штучним покриттям для занять ігровими видами спорту у 5 опорних навчальних закладах і 1 у м. Ямполі для загального користування [49].

У громаді активно розвивається туристична галузь, яка нині відіграє важливу роль у розвитку як економіки, так і соціальної сфери. На цей час створені маршрути для сільського зеленого туризму, які дозволяють кожному зануритися в атмосферу різних епох та знайти щось цікаве для себе. Одним із найкращих

туристичних маршрутів, який проходить через декілька населених пунктів громади (Ямпіль, Оксанівка, Гальжбіївка, Петрашівка, Михайлівка), є маршрут "Легенди Тіраса й Морахви". Головною точкою цього маршруту є туристична перлина Вінниччини – легендарна Буша [49].

Заклади культури відіграють надзвичайно важливу роль у житті громади, слугуючи не лише центрами культурного розвитку, але й осередками соціального спілкування та збереження історичної спадщини. Вони забезпечують можливості для творчого самовираження, освітньої діяльності та організації дозвілля. Місцеві бібліотеки, будинки культури, музеї, а також культурно-мистецькі центри сприяють розвитку духовності, патріотизму та національної ідентичності. Окрім цього, культурні заклади підтримують молодь, допомагаючи їй розвивати таланти та займатися корисними громадськими ініціативами, що має важливе значення для згуртування громади та покращення якості життя її мешканців. Досліджуючи культуру Ямпільської територіальної громади можна виділити декілька мереж закладів культури (рис. 2.4)

Рисунок 2.4 – Заклади культури в Ямпільській ТГ

Велосипедний маршрут «Ямпіль-Велика Кісниця». Село Велика Кісниця відоме на Поділлі як осередок вирощування томатів і велосипедної культури.

Туристи та мандрівники можуть побачити пам'ятники, присвячені Томату та Велосипеду, завітати до Музею історії велосипеда, насолодитися краєвидами з оглядових майданчиків та скуштувати традиційні страви української й молдавської кухні [49].

Маршрут «Безводне село лісів, грибів та мавок» також не залишить байдужим. Місцеві жителі запрошують гостей на збір грибів протягом року, їх заготівлю та переробку, збір цілющих рослин і квітів. Окрім цього, проводяться майстер-класи зі створення оберегів, піші прогулянки лісом, катання на конях та мотоблоках, а також можливість скуштувати страви, приготовлених у печі.

Отже, децентралізація в сфері освіти в Ямпільській територіальній громаді сприяла значним позитивним змінам. Передача повноважень на місцевий рівень дала можливість громаді ефективніше розпоряджатися фінансовими та матеріальними ресурсами, що дозволило покращити інфраструктуру шкіл, забезпечити заклади сучасним обладнанням і створити комфортні умови для навчання. Місцева влада отримала можливість адаптувати освітні програми до потреб громади, впроваджувати нові ініціативи, спрямовані на розвиток освіти, а також підтримувати інклюзивну освіту та різноманітні освітні проєкти. Таким чином, завдяки залученню громади до освітнього процесу, формується тісніший зв'язок між навчальними закладами та мешканцями, що сприяє більшій відповідальності за якість освіти. Децентралізація створила передумови для сталого розвитку освітньої системи в громаді та підвищила її здатність адаптуватися до нових викликів.

Децентралізація владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування є однією з найбільш визначальних реформ з часів української незалежності [40].

Головним стратегічним завданням модернізації системи державного управління та територіальної організації влади, яка сьогодні здійснюється, є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних

публічних послуг. Досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів [40].

Саме фінансовий аспект є одним із найсуттєвіших, від якого, у великій мірі, залежить успішність функціонування територіальних громад. Наявність економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна інфраструктура – все це та багато іншого є основою для успішного розвитку громади.

Розглянемо виконання бюджету Ямпільської територіальної громади за 2021 рік (рис.2.5).

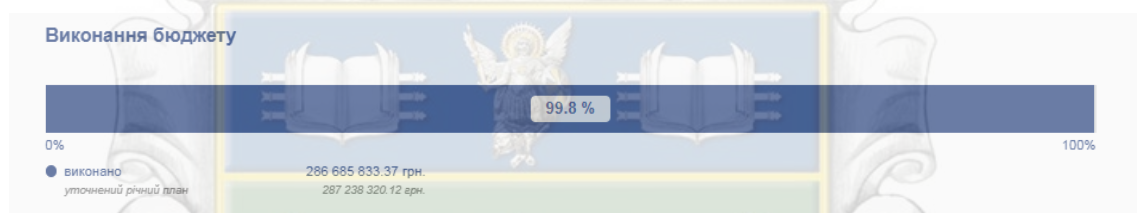

Рисунок 2.5 – Виконання бюджету Ямпільської ТГ

На основі рис. 2.5 можна відзначити, що виконання бюджету Ямпільської міської територіальної громади за 2021 рік виконаний на 99,8%. Це свідчить про те, що громада майже повністю реалізувала заплановані фінансові надходження до бюджету. Фактично отримано 286 685 833,37 грн при уточненому річному плані у 287 238 320,12 грн. Такий високий показник виконання бюджету демонструє ефективне планування і використання ресурсів, що сприяє фінансовій стабільності громади.

Розглянемо структуру бюджету Ямпільської ТГ за рік (рис. 2.6).

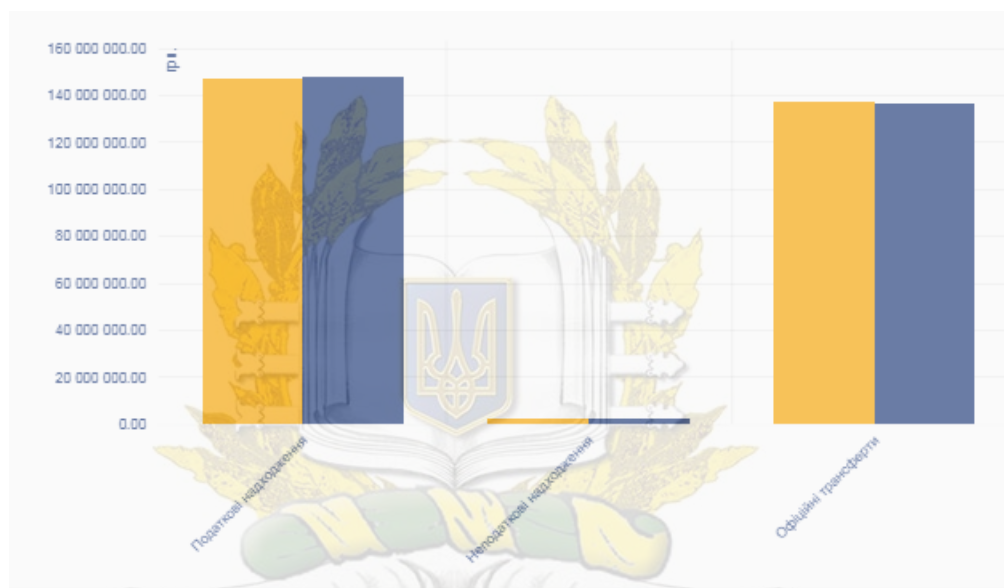

Рисунок 2.6 – Структура бюджету Ямпільської ТГ за рік

Отже, власні доходи загального фонду міського бюджету затверджено у сумі 146,4 млн. грн. Податкові надходження, тобто податок на доходи фізичних осіб, рентна плата за використання лісових ресурсів, акцизний податок, податок на майно у складі якого плата за землю, туристичний збір, єдиний податок затверджено в обсязі 144,1 млн. грн. Неподаткові надходження, тобто адміністративні штрафи та збори, державне мито) затверджено у сумі 2,3 млн. грн. Це свідчить про значну залежність бюджету від податкових надходжень, що підкреслює важливість стабільного економічного розвитку для забезпечення фінансової стабільності громади.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» у 2021р. передбачено міжбюджетні трансферти для бюджету Ямпільської міської ради в сумі 126,2 млн. грн. Спеціальний фонд бюджету затверджено у сумі 3,5 млн. грн., який сформували такі види надходжень: екологічний податок 64,8 тис. грн.; власні надходження бюджетних установ 3,5 млн. грн.

Розглянемо видатки загального фонду Ямпільської ТГ (рис. 2.7).

Рисунок 2.7 – Видатки загального фонду Ямпільської ТГ

В процесі розрахунку видатків на заробітну плату з нарахуваннями взято за основу прогнозне підвищення розмірів мінімальної заробітної плати в 2021 році. Так, видатки на виплату заробітної плати з нарахуванням працівникам складають більше 221 млн. грн. або 82,2% до загалу. Видатки на оплату комунальних послуг та енергоносіїв розраховано, виходячи з цін і тарифів на них, що діяли в грудні 2020 році з урахуванням економії обсягів споживання у натуральних показниках та прогнозних коефіцієнтів їх підвищення у 2021 році. В цілому питома вага коштів на енергоносії складає майже 7% до загалу, або більше 18,6 млн. грн. Всього за рахунок усіх джерел доходів видатки загального фонду міського бюджету затверджено у сумі 269,0 млн. грн.

Сьогодні Ямпільська громада має аграрну спрямованість сектору економіки. У галузі сільського господарства функціонує 37 агроформувань, із них найбільше фермерських господарств 12, приватних підприємств 10, товариств з обмеженою відповідальністю 8. Основними галузями рослинництва

вирощування зернових та зернобобових (пшениця, ячмінь, кукурудза, сорго, овес), технічних культур (цукровий буряк, соняшник) та садівництво. Важливою галуззю у структурі агропромислового комплексу громади є тваринництво. В сільськогосподарських підприємствах утримується близько 8000 голів ВРХ, вирощуванням яких займається 8 господарств. Одним з основних напрямків тваринництва є виробництво м'яса та молока [49].

Промислова галузь підприємствами. представлена в громаді двома основними підприємствами (рис. 2.8)

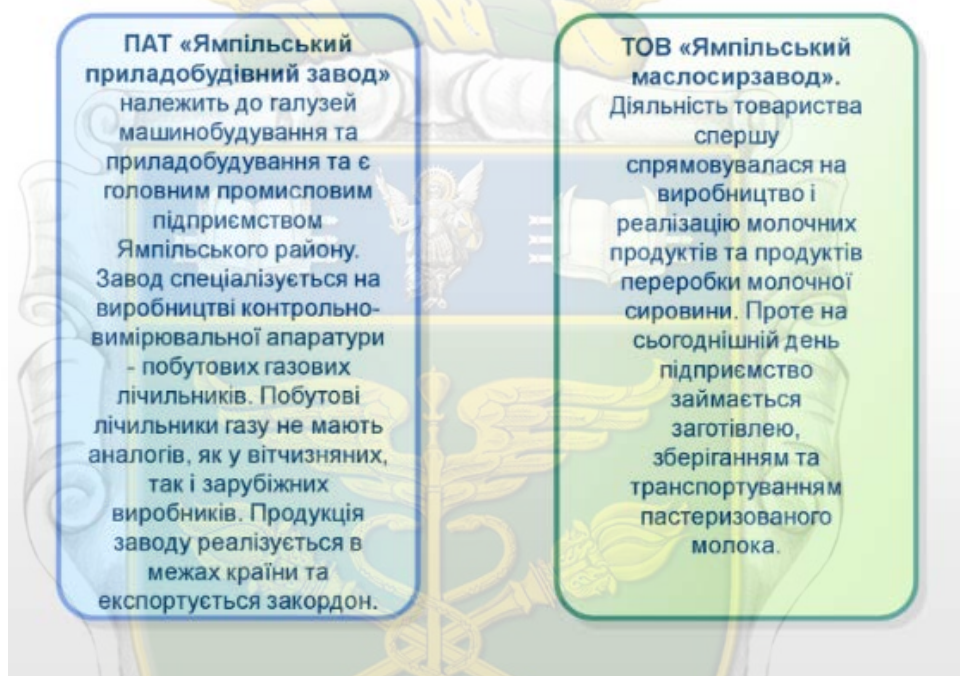

Рисунок 2.8 – Основні аграрні підприємства а Ямпільській ТГ

Отже, Ямпільська міська територіальна громада продемонструвала високу ефективність у виконанні бюджету за 2021 рік, досягнувши показника 99,8%. Це свідчить про успішне планування та управління фінансовими ресурсами. Однак значна залежність бюджету від податкових надходжень вказує на необхідність диверсифікації джерел доходів. Для забезпечення стабільності та подальшого розвитку громади важливо зосередитися на стимулюванні економічного зростання і розвитку інших секторів.

У 2021 році видатки на заробітну плату з нарахуваннями працівникам Ямпільської громади склали більше 221 млн. грн., що становить 82,2% від загального бюджету. Прогнозне підвищення мінімальної заробітної плати стало основою для цих розрахунків. Видатки на оплату комунальних послуг та енергоносіїв враховували ціни та тарифи, що діяли в грудні 2020 року, а також економію споживання. Питома вага витрат на енергоносії становить майже 7%, що дорівнює понад 18,6 млн. грн. Важливо продовжувати моніторинг витрат для забезпечення їхньої оптимізації. Диверсифікація джерел доходів може зменшити ризики у фінансовій сфері. Громада повинна активно шукати можливості для залучення нових інвестицій. Загалом, стратегічний підхід до бюджетного планування є запорукою стабільності та розвитку громади.

Ямпільська громада, зосереджена на аграрному секторі, демонструє потенціал для сталого економічного розвитку завдяки різноманітності агроформувань та активному веденню сільського господарства. Вирощування зернових, технічних культур і розвиток садівництва, поряд із тваринництвом, створюють основу для економічної стабільності. Успішна реалізація цих напрямків може забезпечити громаду не лише продовольчою безпекою, але й новими можливостями для зростання та розвитку. Зосередження на інноваціях і ефективних практиках в агробізнесі стане запорукою подальшого прогресу Ямпільської громади.

2.2 Молодіжна політика: перспективи розвитку та підтримка молоді

Децентралізація влади вже помітно змінює нашу країну і пострадянську систему управління. Передача нових повноважень та фінансового ресурсу на місця дозволили підвищити спроможність громад. Вони стають сильнішими й успішнішими. Водночас економічний, освітній, культурний, спортивний розвиток українських міст, селищ і сіл значною мірою залежить саме від молоді – відповідальної, думаючої, патріотичної, залученої до управлінських процесів.

Зараз в Україні проживає понад 11,5 мільйонів молодих людей віком від 14-ти до 35-ти років – це 27 % населення держави. Але, на жаль, у пошуках роботи та кращого життя багато молодих й кваліфікованих спеціалістів часто виїжджають з громад, з країни і ці негативні процеси тривають. Саме тому важливо, щоб місцеві громади уже зараз, на етапі об'єднання, визначали систему стимулів, які б допомогли зупинити міграцію молодих людей з маленьких населених пунктів.

Безперечно, будівництво, ремонт чи реконструкція шкіл, лікарень, доріг у громадах мають пріоритетне значення, але втілення в життя цих інфраструктурних проектів має базуватись навколо центральної мети – для кого вони призначені і хто наповнюватиме їх змістом.

Майже 47 % молодих людей вказують, що не відчують змін для молоді після створення спроможних громад, понад 35 % вважають, що місцева влада не враховує їхню думку при ухваленні рішень. Такими є результатами всеукраїнського соціологічного дослідження "Молодь України – 2017", проведеного на замовлення Міністерства молоді та спорту [22].

Важливо, що 52 % молодих людей готові особисто долучатися до ініціатив у громаді. І це вагомий показник, що молодь хоче змінювати своє життя та життя своїх громад [22].

Тож, молодіжна політика в умовах децентралізації по своїй суті є формуванням комфортного середовища для життя, розвитку, зайнятості молоді в громадах. Того середовища, яке дозволить молодим людям розвивати себе на місцях там, де вони народжені, там, де вони живуть, там, де вони хочуть жити. Її пріоритетними складовими є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури й залучення молоді до процесу ухвалення рішень. Разом з отриманням бюджетних преференцій та управлінських повноважень громади в тому числі відповідальні за вирішення цих надважливих завдань.

Молодіжна рада при Ямпільській міській раді - є консультативно-дорадчим, представницьким органом з питань молодіжної політики, покликаним сприяти

взаємодії виконавчих органів місцевого самоврядування та молоді Ямпільської міської територіальної громади, забезпечувати узгодженість дій у вирішенні питань, пов'язаних із життям молоді та її участю в усіх сферах життя суспільства, організації та проведенням молодіжних заходів та інформаційно-навчальної роботи серед молоді (рис. 2.9) .

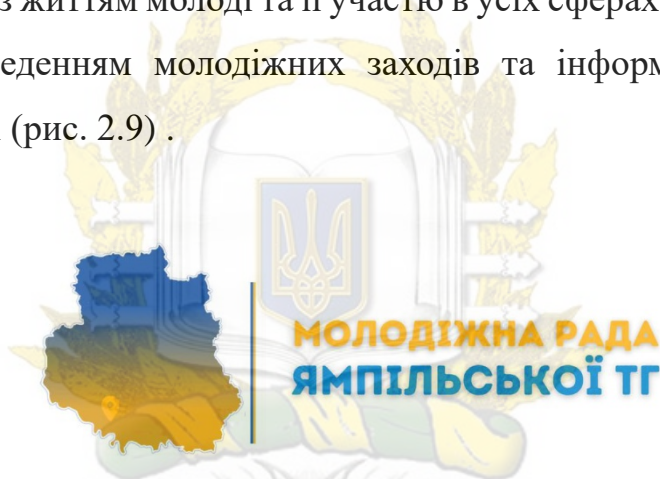

Рисунок 2.9 – Логотип Молодіжної ради Ямпільської ТГ

У своїй діяльності Молодіжна рада керується Конституцією України та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, рішеннями Ямпільської міської ради та її виконавчого комітету, розпорядженнями голови ради, а також Положенням.

Як зазначено у положенні, основними завданнями Молодіжної ради є: розробка рекомендацій, пропозицій та консультування виконавчих органів Ямпільської міської ради щодо реалізації молодіжної політики у Ямпільській міській територіальній громаді; залучення молоді до місцевого самоврядування та створення системи молодіжного самоврядування в громаді для збалансування та найбільш ефективного виконання державної молодіжної політики; залучення молоді до участі у всіх сферах розвитку громади, у тому числі у громадському житті; активна співпраця з молоддю щодо благоустрою громади та популяризації здорового та безпечного способу життя; поширення серед молоді волонтерського руху, спрямованого на поліпшення соціального становища та життя молоді Ямпільської міської територіальної громади; вивчення,

систематичний аналіз і прогнозування будь-яких соціальних процесів у молодіжному середовищі; визначення та обґрунтування пріоритетних напрямів молодіжної політики, зміцнення правових та матеріальних гарантій молоді; здійснення моніторингу діяльності формальних та неформальних громадських молодіжних організацій та об'єднань, органів студентського та учнівського самоврядування міста; вивчення та узагальнення стану роботи з молоддю в Ямпільській міській раді, на підприємствах, в установах, закладах і організаціях усіх форм власності [43].

Ознайомившись зі сторінкою Ямпільської Молодіжної ради, можна дійти висновку, що Молодіжна рада регулярно інформує громадськість про свою діяльність та прийняті рішення. У своїй роботі вона підзвітна Ямпільській міській раді, яка також здійснює координацію її діяльності, забезпечуючи приміщення для засідань і створюючи необхідні умови для ефективної роботи. Молодіжна рада є незалежною від релігійних об'єднань, політичних партій та рухів, але дотримується принципу рівних можливостей у співпраці з ними. При цьому, рада не має статусу юридичної особи.

Склад Молодіжної ради визначається на установчих зборах і не може перевищувати 35 осіб. Молодіжною радою вона вважається сформованою, якщо затверджено щонайменше 10 членів, термін повноважень ради становить два роки. До складу Молодіжної ради може увійти молода особа віком від 14 до 35 років, яка є членом Ямпільської міської територіальної громади та постійно проживає на її території.

Для проведення установчих зборів міський голова створює ініціативну групу, яка відповідає за їх підготовку. Якщо термін повноважень чинної Молодіжної ради не закінчився достроково, міський голова формує ініціативну групу не пізніше ніж за 30 днів до завершення повноважень ради. При цьому склад ініціативної групи затверджується з урахуванням пропозицій діючої Молодіжної ради. До складу ініціативної групи можуть входити депутати міської ради, працівники міськради, представники громадянського суспільства,

комунальних закладів, що працюють з дітьми, соціально відповідального бізнесу, а також громадських організацій. Не пізніше ніж за 14 днів до проведення установчих зборів міська рада оприлюднює на офіційному веб-сайті, стенді, у друкованих ЗМІ або іншим зручним способом оголошення, підготовлене ініціативною групою та погоджене з нею, із зазначенням дати, часу, місця проведення зборів та порядку подання заяв на участь.

Проаналізувавши сайт, можна зазначити, що основною формою діяльності Молодіжної ради є засідання, які поділяються на перші, чергові та позачергові. Чергові засідання відбуваються не рідше одного разу на два місяці і скликаються головою ради або його заступником у разі відсутності голови. Позачергові засідання ініціюються головою або на вимогу більше половини членів ради, при цьому відповідну заяву подають секретарю, який зобов'язаний скликати засідання протягом 10 днів.

На першому засіданні шляхом відкритого голосування більшістю голосів обираються: голова ради, заступник, секретар. Робота ради організовується відповідно до Регламенту та плану, які затверджуються не пізніше другого засідання. Також засідання є правомочним, якщо на ньому присутні більше половини від загального складу членів ради. Порядок денний готується секретарем і повідомляється членам ради не пізніше, ніж за 5 днів до засідання.

Рішення приймаються більшістю голосів від загального складу ради та оформлюються протоколами, які підписуються головою та секретарем. Секретар також призначає дату наступного засідання. Прийняті рішення направляються до виконавчого комітету для узгодження і публікуються.

Соціальні мережі стали невід'ємною частиною життя молоді, надаючи платформу для самовираження, комунікації та взаємодії з однодумцями. Вони є важливим джерелом новин і розваг, дозволяючи користувачам швидко отримувати інформацію про актуальні події. Завдяки візуальному та інтерактивному контенту, молодь активно бере участь в обговореннях, поширює ідеї та ініціативи. Соцмережі також сприяють залученню людей до різних

заходів, проєктів чи акцій через легкість поширення інформації. Це робить їх надзвичайно важливими для організації спільнот та просування ідей.

Тож розвиток Молодіжної ради не обійшов без соціальних мереж. Ознайомившись з Instagram сторінкою Ямпільської молодіжної ради, можна дійти такого висновку, що Молодіжна рада є активним громадським органом, який займається різноманітними заходами, спрямованими на розвиток молоді та громади. Вони організують спортивні, культурні й екологічні події, зокрема тренінги, флешмоби, волонтерські акції та святкування важливих дат. Молодіжна рада також активно долучається до підтримки соціальних ініціатив та співпраці з місцевою владою для впровадження проєктів, що покращують життя мешканців Ямполя. Вони прагнуть розвивати лідерські якості та активну громадянську позицію серед молоді, залучаючи їх до важливих процесів розвитку міста.

Також Молодіжна рада тісно співпрацює з проєктом неформальної освіти «Всі тут», створений в межах програми UPSHIFT, яку у Вінницькій області реалізує ГО «ВІЛЬНАОСВІТА», за підтримки ЮНІСЕФ та уряду Бельгії. Простір для розвитку та самореалізації молоді Ямполя. Організаторами проєкту є команда «Де всі» проєкту UpShift. Вони активно розповсюджують свою діяльність та вірять, що кожен має мати можливість розвиватись та самореалізуватися, навіть в маленькому містечку. Підтримка від ЮНІСЕФ та уряду Бельгії надає додаткові ресурси для розвитку програми, забезпечуючи фінансову допомогу, доступ до міжнародного досвіду та можливостей для розвитку. До того ж, організатори розширюють молодіжний простір своїми руками та заохочують всіх бажаючих. Тому, скоро буде місце де можна творити та розвиватися.

Їхня мета – організувати цікаві та корисні заходи для молоді Ямполя, які допоможуть: опанувати нові навички, розширити кругозір, знайти нових друзів, зробити Ямпіль кращим. Заходи, організовані проєктом прокачають кожного та кожену, організація спрямованна на розкриття теми Soft Skills, IT, фінансової

грамотності. Що ж таке Soft Skills? Soft Skills – це особисті характеристики, завдяки якими людина може успішно взаємодіяти в команді під час розв’язання будь-яких робочих питань.

Soft Skills, або м'які навички, – це набір особистісних якостей, що допомагають людині ефективно спілкуватися, працювати в команді та розв’язувати проблеми. Ці навички є важливими не лише в професійному середовищі, а й у повсякденному житті, оскільки вони сприяють налагодженню стосунків та продуктивній співпраці. Серед основних м'яких навичок можна виділити вміння спілкуватися, адаптивність, емоційний інтелект, лідерські здібності, а також здатність приймати рішення та вирішувати конфлікти. Важливо розуміти, що на відміну від технічних навичок (Hard Skills), м'які навички складно виміряти, але їхній вплив на успіх у будь-якій сфері є незаперечним.

У проєкті «Всі тут» особлива увага приділяється розвитку цих навичок серед молоді, оскільки вони допомагають не лише знайти своє місце у професійному житті, але й розвивати Ямпіль як громаду. Учасники проєкту навчаються, як ефективно працювати в команді, виявляти ініціативу та брати на себе відповідальність. Крім того, розвиток Soft Skills сприяє покращенню впевненості в собі та допомагає вирішувати складні соціальні питання. Вміння слухати інших, виражати свої думки та знаходити спільну мову з різними людьми — це лише частина того, що робить Soft Skills такими цінними для сучасної молоді.

У Міністерстві молоді та спорту України презентували концепцію проєкту «Е-молодь» – платформи для розкриття потенціалу молодих людей. Міністерство ставить за мету зібрати всю актуальну інформацію про можливості та сервіси для молоді в єдиному ресурсі. Це охоплює сфери освіти, працевлаштування, волонтерства та культури, щоб кожен молодий українець мав доступ до необхідних ресурсів та можливостей для розвитку [46].

«Е-молодь» включатиме: єдину базу даних для/про молодь, що містить інформацію про їх потреби та досягнення; цифрові інструменти участі для громадянської активності; актуальні навчальні програми та послуги; дані про молодіжні центри, організації та фахівців; електронні конкурси молодіжних проєктів. Міністерство молоді та спорту України очолює проєкт, започаткований у партнерстві з IREX в рамках програми USAID «Мріємо та діємо» куди і входить проєкт «Е-молодь» [46].

Програма “Мріємо та діємо” спрямована на розвиток та підтримку молоді в Україні, створення сприятливого середовища, в якому молодь матиме можливість реалізувати свої мрії, ідеї та бачення розвитку країни. Використовуючи орієнтований на молоде покоління підхід – не для молоді, а разом з молоддю – програма сприяє молодіжним інноваціям, підприємництву, посиленню участі у прийнятті рішень у громадах та розв’язанні проблем на національному рівні, а також посилює потенціал української молоді бути рушійною силою плюралізму та поваги до різноманітності.

Програма впроваджується за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується IREX у партнерстві з Будуємо Україну разом (БУР), Центром "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності" (CSR Ukraine), Making Cents International (MCI), Міжнародним республіканським інститутом (IRI) та Zinc Network [45].

Сайт "Мріємо та діємо" є платформою можливостей для української молоді. Він пропонує інформацію про гранти, освітні програми, фінансові можливості для бізнесу та ініціативи, що сприяють розвитку молодіжної політики і підприємництва. Основні напрямки — розвиток молодіжних проєктів, волонтерство, підтримка професійного навчання, а також посилення української ідентичності.

Один із напрямів вже розвивається. Напрямок Українська ідентичність та культура на сайті «Мріємо та діємо» спрямований на розвиток національної свідомості серед молоді та підтримку української культури. Він включає

проекти, що допомагають розвивати ідентичність через мистецтво, історію, літературу та інші культурні ініціативи. Молодь залучається до заходів, які сприяють збереженню традицій та поширенню української культури, а також до обговорень на тему національної самоідентифікації в сучасному світі.

IREX запрошує українські недержавні організації (НДО), які мають достатньо спроможності та досвіду, подати проєктні пропозиції, що сприятимуть залученню молоді до утвердження національної та громадянської ідентичності, а також налагодженню співпраці в питаннях ідентичності між освітніми інституціями та/або організаціями громадянського суспільства, органами місцевого самоврядування, використовуючи сучасні і креативні підходи.

У контексті сучасних викликів, що стоять перед Україною, ідентичність стала одним із пріоритетних питань державної політики. Відповідно до цієї потреби 30 липня 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 864, яка затверджує Державну цільову соціальну програму з утвердження української національної та громадянської ідентичності до 2028 року. Метою програми є створення сприятливих умов для реалізації державної політики через міжгалузеву взаємодію на загальнодержавному та регіональному рівнях.

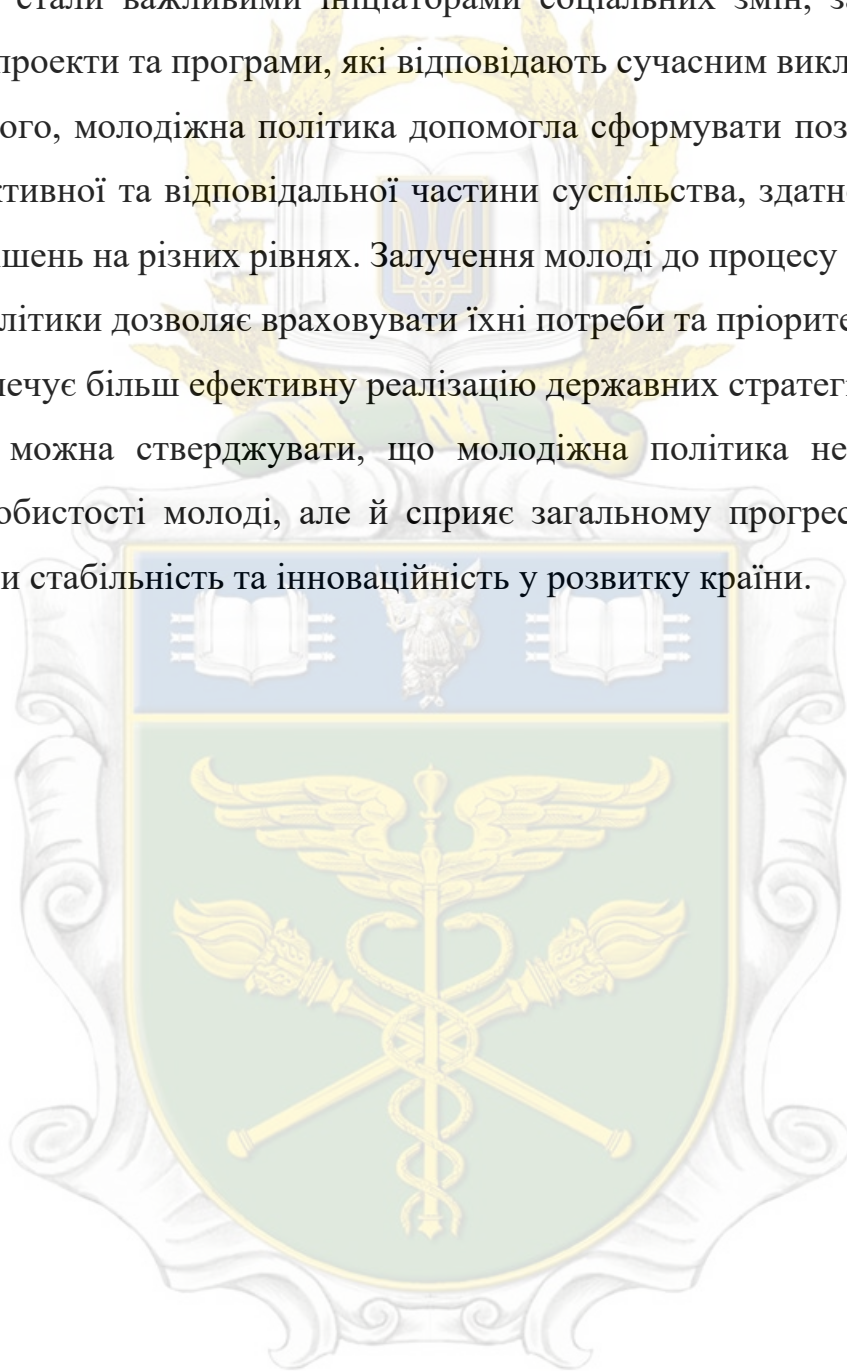
Цей конкурс грантів представляє собою механізм, який надає можливості для розробки інноваційних, експериментальних проєктів та відпрацювання нових практик. Відбір проєктів базуватиметься на здатності заявників/иць продемонструвати конкретні інструменти та практики, спрямовані на утвердження української ідентичності, заснованої на демократичних цінностях [44].

Молодіжна політика є невід'ємною складовою соціально-економічного розвитку країни. Її розвиток за останні роки став ключовим фактором, що вплинув на становлення та реалізацію потенціалу молоді. Завдяки зусиллям держави та громадських організацій, було створено широкий спектр програм, спрямованих на підтримку молоді в різних сферах: освіті, працевлаштуванні, соціальному захисті та культурному розвитку.

Ці програми не лише підвищили рівень освіченості та професійної підготовки молодих людей, але й сприяли їхній активній участі в суспільному житті. Вони стали важливими ініціаторами соціальних змін, запроваджуючи інноваційні проекти та програми, які відповідають сучасним викликам.

Крім того, молодіжна політика допомогла сформувати позитивний імідж молоді як активної та відповідальної частини суспільства, здатної впливати на прийняття рішень на різних рівнях. Залучення молоді до процесу формування та реалізації політики дозволяє враховувати їхні потреби та пріоритети, що, в свою чергу, забезпечує більш ефективну реалізацію державних стратегій.

Отже, можна стверджувати, що молодіжна політика не лише сприяє розвитку особистості молоді, але й сприяє загальному прогресу суспільства, забезпечуючи стабільність та інноваційність у розвитку країни.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1 Ефективність залучення молоді до прийняття управлінських рішень

Сьогодні Україна стикнулася з військовою агресією з боку Росії, що спонукало багатьох молодих людей стати на захист країни. Молоде покоління є одним із найактивніших не лише у захисті держави, але й у процесах її розбудови. Майбутнє кожної країни залежить від молоді, оскільки саме молоді люди сприяють економічному розвитку, демографічному відтворенню, зростанню ВВП, а також розвитку науки, культури й суспільства. Тому основні економічні та політичні програми спрямовані на стимулювання молодіжної політики та активну участь молоді як ключової сили для подальшого розвитку держави.

Залучення молоді до процесу прийняття управлінських рішень може відбуватися на різних етапах, таких як підготовка, ухвалення, реалізація рішень та оцінка їхніх результатів. Найбільша активність молодих людей спостерігається на початкових стадіях ухвалення рішень. У цьому випадку вони можуть брати участь у всьому процесі, починаючи з аналізу ситуації і до завершення роботи над проблемою. Це включає оцінку поточного стану, виявлення ключових проблемних аспектів та розробку варіантів вирішення.

На місцевому рівні модель участі молоді спрямована на створення необхідних умов для незамкнутого двостороннього спілкування та співробітництва між органами влади, органами місцевого самоврядування та молоддю. Водночас вона сприяє посиленню ролі молоді в суспільстві, надаючи їй можливість відігравати провідну роль у прийнятті рішень у суспільстві, можливість адаптації молодіжної політики до реальних потреб, створення такого рівня життя, за якого молоді люди не захочуть мігрувати, та створення середовища, що володіє потенціалом для соціального зростання та розвитку [23, с. 55].

Щодо регіонального рівня, то його цілі аналогічні до місцевого, але з акцентом на масштабуванні. Тому основну завдання полягає в тому, щоб зосередитись на питаннях, що торкаються молоді, та посилити її вплив на формування та реалізацію державної політики у різних сферах життя на регіональному рівні. Це, як згадувалося, має наслідки на місцевому рівні. На місцевому та регіональному рівні місцеве самоврядування забезпечують участь молоді та взаємодію із нею. Аналіз на національному рівні показує, що ефективність вирішення завдання значною мірою залежить від якості реалізації попередніх етапів. Це також пов'язано з тим, що на глобальному рівні можна залучити більше молоді до процесу ухвалення рішень [23, с. 55].

Отже, існують сприятливі умови для залучення молодих людей до прийняття рішень та співпраці з ними на різних рівнях. Наприклад, молодіжні консультативно-дорадчі органи функціонують у межах молодіжних представництв; громадські організації активно діють у сфері молодіжної політики в рамках інститутів громадянського суспільства; молодіжні центри є важливою складовою молодіжної інфраструктури. Тому молодь може брати участь у процесі ухвалення рішень на будь-якому етапі, що залежить від конкретної ситуації та проблематики. Усі рівні та механізми залучення молоді до управлінських процесів є дієвими, хоча й мають свої особливості. Оскільки кожен з них має свої переваги та недоліки, оптимальним є їх паралельне використання з метою взаємного доповнення.

Для залучення молоді до участі в реформуванні держави застосовуються такі основні інструменти молодіжної політики: формування відповідних напрямів молодіжних програм та тематики молодіжних заходів (на основі Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року); створення можливостей для приєднання молодих фахівців до реформаторських команд (публічно-управлінська, аналітична, інформаційна та інші види діяльності); використання засобів морального та матеріального стимулювання для молодих людей, чий особисті або спільні з іншими досягненнями сприяють

просуванню ідеології реформ та здійсненню практичних заходів зазначеного спрямування; залучення представників молоді та молодіжних громадських організацій до діяльності консультативно-дорадчих органів як у молодіжній сфері, так і за її межами.

Ситуація з низьким рівнем участі молоді обумовлена рядом проблем у сфері, що можуть бути повністю чи частково вирішені через реформування молодіжної політики. Недостатнє фінансування - одна з першочергових проблем молодіжної участі. Наразі в Україні молодіжні громадські організації та молодіжна політика загалом не мають достатнього фінансування (1,5% бюджету Міністерства молоді та спорту України передбачено на молодіжну політику, інші 98,5% - на спорт). Єдину можливість отримати фінансування від держави молодіжна громадська організація має беручи участь в конкурсі проектів. Разом з тим, процедура фінансування молодіжних ініціатив через конкурс передбачає залучення до процесу Державної казначейської служби, що є інституцією, надзвичайно бюрократизованою і непристосованою під сучасні реалії [48, 4].

Тому, на мою думку, потрібно збільшити бюджетні видатки, що розраховані на молодіжні питання. Не менш важливо напрацювати більш гнучкий механізм адміністрування коштів волонтерськими організаціями та запровадити механізм підтримки адміністративних видатків для молодіжних працівників в інститутах громадянського суспільства, що керуються молоддю, реформувати механізм перерозподілу коштів між статтями витрат, залежно від потреб організаторів.

Важливим пунктом для залучення молоді є необхідність надання українській молоді якісної освіти, що може бути здійснена лише у взаємодії державних інституцій та громадянського суспільства. Освіта повинна бути орієнтована на потреби молоді, базуватись на концепції отримання знань протягом всього життя і відповідати реальним соціально-економічним умовам, в яких живуть молоді люди, а також надавати молодим людям життєві навички, навички роботи та соціального розвитку, такі, як принципи статевої відносин,

політичної освіти, юридичної освіти та громадянської освіти для молоді. Крім того, відповідно до Цілей сталого розвитку ООН, до 2030 року має бути ліквідовано гендерну нерівність у сфері освіти, а також забезпечений рівний доступ до освіти та професійно-технічної підготовки всіх рівнів для уразливих груп населення, у тому числі людей з інвалідністю, представників національних меншин і молодих людей, які перебувають в уразливому становищі [48, с. 8].

Наразі лише 44% молодих українців задоволені якістю освіти в Україні загалом, і тільки третина вважає, що українська освіта відповідає потребам сучасного ринку праці. вважають, що шкільних знань недостатньо для проходження тестування. Така ситуація складається внаслідок невідповідності системи формальної освіти потребам сучасної молоді через застарілу методику викладання, негнучку шкільну програму, відсутність адаптації до профільних інтересів учнів середньої/старшої школи, не прозору систему фінансування, слабку підтримку зі сторони вищих навчальних закладів у забезпеченні ефективної практики, а також не ефективного механізму підтримки роботи органів студентського самоврядування, що напряду можуть впливати на освітні процеси у вищих навчальних закладах та забезпечувати на рівні партнерства діалог в освітніх установах [48, с. 9].

Вирішити проблему можна шляхом гармонізації освітніх стандартів з професійними, розробкою прозорої системи фінансування для навчальних закладів, впровадженням плідної співпраці офіційних представників навчальних закладів та студентів, створенням механізму реєстрації органів студентського самоврядування у якості громадських організацій для незалежної діяльності студентів та вільного впливу на освітній процес, підвищенням кваліфікації вчителів та викладачів у відповідності до світових освітніх стандартів та запровадженням більш вузьких навчальних програм для середньої і старшої школи.

Також не менш важливим є те, що держава повинна в повній мірі захищати права людини . Разом з тим, особливу увагу необхідно приділити потребам

молодих людей, що відносяться до соціально незахищених груп, та можуть зазнавати дискримінації чи жорстокого поводження. До них має бути застосовано інклюзивний підхід. Інклюзія у широкому розумінні повинна стосуватись осіб, що з тих чи інших причин виключені з суспільства та бажають в нього повернутись, а також надавати цим особам, або групам осіб доступ до прав, можливостей і ресурсів, які доступні іншим членам суспільства. При цьому інструментами соціального включення можуть бути закони, державна політика, інституційна практика, організаційна поведінка і переважаючі ідеології, цінності та переконання [48, с. 12].

До груп, що можуть зазнавати дискримінації та потребують інклюзивного підходу відносяться: національні та етнічні меншини; внутрішньо переміщені особи; представники релігійних груп; люди з фізичною та ментальною інвалідністю; українська молодь, що проживає у сільській місцевості та молодь, що має проблеми з інтеграцією; молодь, що проживає на тимчасово окупованих територіях, ЛГБТ+ молодь; ветерани (учасники пономаштабного вторгнення) та їхні родичі; дівчата, що рано завагітніли або рано вступили в шлюб; алкозалежна молодь; наркозалежна молодь; молодь, що опинилася у складних життєвих обставинах; люди, що живуть з ВІЛ, та ті що зазнають дискримінації за ознакою здоров'я; молодь, що зазнала фізичного чи психологічного насилля; жертви торгівлі людьми, жертви сексуального і трудового рабства; молодь, що дискримінується за фізичними ознаками [48, с. 12].

На сьогодні представники кожної з груп в тій чи іншій мірі зазнають різного роду дискримінації, негативного впливу стереотипів, сегрегації, стигматизації, ейблізму, мають проблеми з соціалізацією та складнощі з доступами до сервісів, а також проблеми зі здобуттям освіти. Розвитку цих явищ сприяє не лише відсутність спеціальної державної політики, направленої на соціалізацію кожної з груп, а і критично низький рівень толерантності в суспільстві.

У зв'язку з цим, особлива увага держави має бути спрямована на інформаційно-просвітницьку діяльність. Влада у партнерстві з молодіжними ГО

повинна заохочувати міжкультурний та міжрелігійний діалог, що спрямований на підвищення рівня толерантності, запобігання конфліктів, створювати і розширювати можливості для контролю пропаганди в протизагугу ідеям насильства, екстремізму і радикалізації, що останнім часом мають широку підтримку серед молодих українців. Для цього мають бути проведені широкі інформаційні кампанії для підвищення обізнаності серед населення, а також впроваджена програма з навчання лідерів громадянського суспільства та державних службовців на місцях, що займатимуться просвітницькою діяльністю [48, с. 13].

Отже, молодь варто розглядати як активного учасника управлінських процесів. Це спростовує уявлення про пасивність та байдужість молодих людей. Їхні погляди стають більш зрозумілими, а новаторські ідеї отримують можливість реалізуватися. Це призводить до більш продуктивних результатів спільних дій та ухвалених рішень. Надання молоді можливості приймати рішення, які впливають на їхнє життя, сприяє формуванню в них більшої відповідальності за свої вчинки та за громаду в цілому. Це виховує почуття відповідальності. Оцінюючи залучення молоді як чинник підвищення ефективності управління, можна дійти висновку, що молодь потребує уваги, контролю, діалогу та реальних досягнень у взаємодії з інститутами громадянського суспільства та органами влади. Молоді люди мають відчувати свою причетність до соціально значущих процесів, мати можливість висловлювати власну думку і працювати в команді з іншими. Це підвищує якість ухвалення рішень та покращує кінцеві результати.

3.2 Зарубіжний досвід інновацій для удосконалення молодіжної політики

Запорукою гармонічного розвитку суспільства та держави є формування цілісної системи правових норм, що здатні регулювати важливі сфери людського життя, однією з яких є молодіжна сфера. Основним носієм інноваційного потенціалу країни, її еволюції та соціально-економічного перетворення є молодь, саме тому інтенсивний розвиток і продуктивне використання цього потенціалу беззаперечно надає стратегічні переваги та інтенсифікує темп розвитку країни. Сьогодні в більшості розвинених країн світу спостерігається цілковите усвідомлення пріоритетності виховання дітей і молоді, а також важливості створення якомога сприятливих умов для розвитку та самореалізації юнацтва [26, с. 41].

З розвитком сучасного демократичного суспільства та ліберальних цінностей одним із ключових напрямів формування прогресивної і передової держави стає ефективна молодіжна політика. Досвід реалізації цієї політики від моменту здобуття Україною незалежності свідчить про необхідність її реформування та акцентування більшої уваги з боку держави на цьому векторі.

Сучасна молодь значно відрізняється від поколінь, що жили в радянській та пострадянській періоди. Тодішні відносини між державою і громадянином були побудовані за моделлю «батько-дитина». Молодіжна політика СРСР відзначалася високим рівнем патерналізму та соціальної незрілості, коли спостерігалася повна довіра до держави, залежність від неї та відсутність можливості брати відповідальність за власне майбутнє.

Сьогодні ми вже маємо достатній відсоток представників молоді, у свідомості яких не спостерігається зв'язку з раніше чинним політичним режимом, відбувається постійне сприйняття й інтенсивне засвоєння ними демократичних цінностей. Яскравим прикладом прояву молодіжної політики після здобуття незалежності України – це надання права голосу молоді з 18 років. Це дозволило молодим громадянам активно брати участь у виборах і впливати на політичні

процеси в країні. Залучення молоді до виборчого процесу стимулює їхню громадянську активність, сприяє формуванню відповідальності за майбутнє держави та розвитку демократичних цінностей.

Свобода слова та мислення, відкритість ідей та інформації, відкриття кордонів і всебічний розвиток особистості – усе це стає можливим у сучасному світі, усе це є запорукою формування реального громадянського суспільства, основою якого має стати сучасна молодь, адже громадянське суспільство – це передусім різноманіття взаємин рівноправних і вільних індивідів в умовах ринку та демократичної правової державності. При цьому важливою запорукою гармонічного розвитку суспільства та держави є формування цілісної системи правових норм, що здатні регулювати важливі сфери людського життя, однією з яких і є молодіжна сфера [26, с. 42].

Зважаючи на поступовий перехід країни до демократичного режиму й розповсюдження ліберальних цінностей, сьогодні в Україні існує чимало організацій, здатних забезпечити культурний розвиток і дозвілля молоді, але всі вони функціонують на платній основі. Не кожен бажаючий може дозволити собі чи своїй дитині відвідування платних секцій, гуртків тощо. Додатковою перепорою для культурного розвитку молоді є так звана цифрова залежність. Згідно з даними багатьох соціологічних досліджень, найбільш розповсюдженими формами проведення дозвілля є спілкування в Інтернеті, перегляд телепрограм, комп'ютерні ігри, он-лайн покупки тощо. Живе спілкування, культурний відпочинок починають поступатися віртуальному простору. Важливим є питання дозвілля молоді в сільській місцевості [26, с. 45].

Для вирішення цих проблемних питань потрібно звернути увагу представників державного апарату на такі пропозиції: створення спеціалізованих безкоштовних закладів проведення дозвілля для дітей з малозабезпечених сімей і молоді (при цьому заробітна плата організаторам і викладачам повинна бути достойною); сприяння та підтримка молодіжних культурних ініціатив; аналіз потреб і створення умов для культурного й соціального розвитку національних

меншин, різноманітних молодіжних субкультур і течій; організація безкоштовних творчих фестивалів і показів, ярмарок, де молоді люди могли вивести під реалізацію поробки й товари, створені своїми руками, презентувати власні проекти та інноваційні ідеї.

Запрошення можливих перспективних інвесторів дасть можливість молодим авторам утілити в життя власті ідеї, а платоспроможним спонсорам отримати прибуток від успішних проектів, ознайомитися із сучасним креативним молодіжним українським ринком послуг і перспективами розвитку бізнесу. Також створення умов і підтримка налагодження взаємовідносин із молодіжними групами країн світу з метою обміну досвідом, пізнання сучасних світових культурних традицій, розширення культурних кордонів між державами [5, с. 45].

Кожна з країн має власну специфіку реалізації молодіжної політики: мінімалізація втручання в життя молоді, сприяння розвитку самоврядування та самоуправління (США); спрямованість більшою мірою на соціальний вимір і створення умов для самореалізації молоді, надання допомоги тим категоріям молодих людей, що перебувають у групах ризику на цей період часу (Німеччина); пріоритетність розвитку студентського самоврядування зі значним розширенням повноважень представників студентства, що дає змогу вже зі студентських років виховувати в молодих людей відчуття відповідальності, залучення, співучасті (Франція); чітка координація, значне фінансування сфери молодіжної політики з боку держави, розгалуженість представництв, відомств та органів управління в питаннях розвитку молоді (Швеція); надання допомоги молодим людям кожної окремої громади, що стає можливим завдяки постійним дослідженням, опитуванням, індивідуальним бесідам з молодими людьми (Великобританія), тощо [26, с. 42-43].

Але, незважаючи на відмінності, головною спільною ознакою ведення молодіжної політики держав є створення сприятливих умов для розвитку та реалізації молодого покоління, яке є ресурсом для майбутнього розвитку самої країни.

Проаналізувавши модель ведення молодіжної політики в країнах Європи, для розвитку молодіжної політики краще використовувати досвід Великобританії (громадівська модель) і Німеччини. Громадівська модель відрізняється значною увагою до проблем окремих груп молоді. Завдяки використанню індивідуальних бесід, соціальних опитувань, Інтернет-досліджень, допомога молоді несе адресний характер, а молодіжні програми розробляються з чітким урахуванням потреб молоді тієї чи іншої громади. Обов'язковим вектором ведення молодіжної політики у Великобританії є дослідження емоційного стану серед молодих людей. У будь-якій молодіжній організації (яка зобов'язана бути зареєстрованою) створено служби підтримки, де кожен бажаючий може поділитися власними проблемами, отримати підтримку, пораду та нагальну допомогу [26, с. 43].

Цей підхід є надзвичайно актуальним на сучасному етапі для України. З огляду на воєнні дії, проблему внутрішньо переміщених осіб, дуже важливим є розуміння потреб молоді в кожному окремому регіоні країни. Адаптація молодих людей, що вимушені були покинути окуповані території, набагато складніша, аніж представників юнацтва, що живуть і розвиваються в комфортних і знайомих для себе умовах [26, с. 43].

Тож задача країни забезпечити умови для молоді в організації свого життя в нових умовах, щоб нова атмосфера не була такою стресовою та емоційний стан був в нормі. Також потрібно розробляти програми, тренінгові заходи для максимальної «комфортизації» стану молодих людей, що з тих чи інших причин перебувають поза власною зоною комфорту.

На думку Жужі Л.О. студентське самоврядування посідає важливе місце у веденні молодіжної політики. Завдяки його розвитку, молоді люди отримують можливість брати участь у прийнятті рішень, виражати думку студентської молоді, керувати та відповідати за надання послуг установами, що знаходяться на території навчального закладу, берегти цінності й лобіювати інтереси різних субкультур і молодіжних угруповань [26, с. 43]. Необхідно зазначити, що процес формування студентського самоврядування в Україні останніми роками

відрізняється значними темпами зростання. Майже в кожному навчальному закладі існують органи студентського самоврядування, які вже не формально, а реально, успішно опановують мистецтво управління та відмінно виконують поставлені завдання, представляють студентство на всіх рівнях влади, є обов'язковими учасниками міських, регіональних, обласних і національних громадських засідань.

Що стосується Німецької моделі ведення молодіжної політики, то для України не завадило б запозичити кілька принципів, які б істотно покращили стан молодіжної політики в Україні, а саме: – потужна законодавча база, що чітко й широко охоплює проблеми молоді та способи їх вирішення (при цьому рівень втручання в життя молодого покоління є досить помірним, не нав'язливим і ситуативним); постійне розроблення програм для розвитку молодіжних корпорацій і підприємств, що значною мірою впливає на вирішення проблеми безробіття й працевлаштування молоді; чітке розгалуження і структуризація молодіжної політики на всіх рівнях управління державного управління [26, с. 43].

Тож представникам органів державної влади необхідно більше уваги приділяти питанням допомоги не тільки «особливій» молоді, а й усім юним громадянам, які є головним «ресурсом» для побудови сильної та розвиненої країни. Проблема низької заробітної плати та слабка конкурентоспроможність молоді на ринку праці стає причиною нелегального працевлаштування, відмови від плати податків, трудова міграція за напрямом «село-місто» й закордон (від'їзд на постійне місце проживання з метою виходу на ринок праці; виїзд на стажування з одночасним тимчасовим працевлаштуванням; робота на короткий період часу, наприклад, на канікули). До того ж уведення безвізового режиму в Україні призводить до значного зростання відсотка молодих людей, що емігрували закордон. Як наслідок, значне зниження трудового ресурсу країни, інтелектуального потенціалу держави, зменшення бюджету країни через несплату податків, перевищення відсотка населення пенсійного віку порівняно з молодими людьми.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У процесі дослідження стратегії розвитку молодіжної політики на місцевому рівні, зокрема на прикладі Ямпільської міської ради, було встановлено, що молодь повинна мати право на визначення власного майбутнього та розвиток свого потенціалу, а держава повинна сприяти цьому через формування відповідних компетенцій. Для досягнення цієї мети необхідно змінити підхід до молодіжної політики, переорієнтувавши її з директивної на сервісну модель. Молодь має бути готовою самостійно діяти і відповідати за свої вчинки, активно беручи участь у процесах прийняття рішень, що стосуються її життя та майбутнього.

Особливу роль відіграє адаптація освіти до сучасних викликів, що передбачає забезпечення молоді необхідними знаннями та навичками. Крім того, важливо створювати платформи для обміну досвідом та ідеями між молодими людьми, що сприятиме підтримці їхніх ініціатив. Держава повинна забезпечити доступ молоді до ресурсів, які б сприяли розвитку її ініціатив, що дозволить кожному молодому громадянину реалізувати свій потенціал і відчувати власну цінність у суспільстві.

Аналіз молодіжної політики в Ямпільській громаді свідчить про позитивні зрушення в освіті та інфраструктурі. Зокрема, покращується матеріально-технічна база навчальних закладів, розвиваються спортивні майданчики та зміцнюється туристична галузь. Децентралізація в сфері освіти дозволила ефективніше розпоряджатися фінансами, що сприяло покращенню інфраструктури шкіл та впровадженню інновацій в освітні програми.

У сфері економічного розвитку громада демонструє значний потенціал завдяки розвитку аграрного сектору, зокрема садівництва та тваринництва. Це створює основу для економічної стабільності та подальшого залучення молоді до активної участі в місцевому житті.

Одним з ключових елементів ефективної молодіжної політики є залучення молоді до процесу реформування держави через участь у молодіжних програмах, наукових дослідженнях та проєктах, а також через співпрацю з волонтерськими організаціями. Для цього необхідно збільшити бюджетні видатки на молодіжні питання, а також запровадити механізм гнучкого адміністрування коштів, щоб молодіжні організації могли ефективніше працювати.

Проаналізувавши досвід Німеччини та Великої Британії, стає очевидним, що для України актуальним є використання "громадівської моделі", яка враховує потреби окремих груп молоді та акцентує увагу на емоційному стані молодих людей. Це особливо важливо в умовах воєнного конфлікту та переміщення молоді з окупованих територій. Такий підхід сприятиме кращій адаптації молоді та її інтеграції в нове середовище.

Таким чином, для розвитку молодіжної політики на місцевому рівні потрібно не лише підвищувати залученість молоді до процесів прийняття рішень, але й забезпечувати доступ до ресурсів та підтримки, адаптованих до місцевих умов та міжнародного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алещенко Л. О. Молодіжне підприємництво як фундамент розвиненої економічної інфраструктури. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/204.pdf.
2. Аровіна М. Експорт молоді робочої сили з України до Польщі: основні економічні фактори та ризики. *Економіка та суспільство*. 2021. № 30. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/603/577>
3. Барабаш О. Диджиталізація вітчизняної освіти: проблеми і перспективи розвитку в умовах глобалізації. *Право України : юридичний журнал*. 2022. № 12. С. 109-121.
4. Бень Я. Молодіжна рада взяла старт - попереду багато роботи. *Вінниччина*. 2023. 15 лют. С. 7.
5. Бизов С. Концептуальні засади реалізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості та демократичних цінностей молоді в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2022. № 4. С. 58-64.
6. Біляєв Я. М. Нормативно правова база механізмів державної політики щодо забезпечення соціальної мобільності молоді. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 120-125. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2019/23.pdf.
7. Біляєв Я. М. Організаційні засади механізмів державної політики щодо забезпечення соціальної мобільності молоді. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 4. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2019/105.pdf.
8. Біль М. Організаційно-економічні інструменти стимулювання рееміграції молоді України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1585/1525>
9. Бондаренко Д. П. Формування та проведення державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні (1991 – 2020 рр.). *Демократичне врядування*. 2020. № 25. С. 23. URL: <http://dv.lvivacademy.com/article/view/213664/214428>.

10. Бондаренко О. Релігія у житті сучасної молоді. *Світоглядні трансформації особистості студента ЗВО: історико-філософські, соціально-правові, мовознавчі та здоров'яформуючі аспекти* : збірник тез доповідей VI студентської науково-практичної Інтернет-конференції, 28 лютого 2019 року / гол. ред. Н. Л. Замкова. Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. С. 58-60.

11. Борецька М. Європейські цінності в аксіопросторі сучасної української молоді. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021. № 2. С. 24-44.

12. Бородін Є., Острікова Г. Сучасні механізми формування молодіжних структур в органах місцевого самоврядування територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 6. С. 5-11.

13. Вдовічен А., Кифяк В. Формування універсальних компетентностей студентів в умовах воєнного стану. *Scientia Fructuosa*. 2022. № 2. С. 109-118.

14. Воробйова Є. Особливості розвитку лідерських якостей майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2019. № 1. С. 116-132.

15. Гаргун С. Колізії в правовому регулюванні статусу органів студентського самоврядування закладів вищої освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 15-19.

16. Гладкий О. Від індивідуалізації до "макдональдизації" уподобань: нове обличчя сучасного студента. *Вища школа*. 2019. № 11. С. 91-96.

17. Гринчишин С. С. Молодіжні цільові програми як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 140-144. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2019/26.pdf .

18. Грицук О. Особливості емоційного стану студентів закладів вищої освіти залежно від виду навчального заняття. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2020. № 3. С. 65-72.

19. Дерещук В., Чабан Я. Роль соціокультурних і комунікативних компетенцій у професійному становленні та самореалізації майбутніх фахівців. *Світоглядні трансформації особистості студента ЗВО: історико-філософські,*

соціально-правові, мовознавчі та здоров'я формуючі аспекти : збірник тез доповідей VI студентської науково-практичної Інтернет-конференції, 28 лютого 2019 року / гол. ред. Н. Л. Замкова. Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. С. 107-110.

20. Дерій Ж., Захаріна М., Прайм А. Соціально-економічні аспекти молодіжної політики громад у контексті децентралізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2. С. 108-114. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/244071> .

21. Дзюба Н.В., Мукосєєва Л.П., Тілікіна Н.В., Шкарупа О.Г. Молодіжна робота: запитання та відповіді. Навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю. – Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. – 84 с.

22. Дмитрук Н., Падалка Г., Тілікіна Н., Єрко Г, Півоварова Н., Нагорняк К., Харченко О., Кіреєв С. *Молодь України – 2017 / Результати соціологічного*

д
о
с
л

23. Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Міненко Є. С. Ефективність залучення молоді до прийняття управлінських рішень: наук. журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування»

д
ж

24. Е-молодь: інформація про можливості та сервіси для молоді в

р
н

н
н

25. Жовтобрюх Б. Національно-патріотичне виховання студентської молоді: сучасний зміст. *Світоглядні трансформації особистості студента*

ЗВО: історико-філософські, соціально-правові, мовознавчі та здоров'яформуючі аспекти : збірник тез доповідей VI студентської науково-практичної Інтернет-

конференції, 28 лютого 2019 року / гол. ред. Н. Л. Замкова. Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. С. 41-44.

26. Жужа Л. О. Молодіжна політика в Україні: сучасний стан і шляхи

р
н

с
о

ф

27. Зайнятість та економіка під час пандемії коронавірусу. *Економіст*. 2020. № 5. С. 1-12.
28. Капліна А. І. Молодіжне підприємництво: проблеми та шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/52.pdf.
29. Капліна А. І. Молодіжний бізнес як сучасний драйвер економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/91.pdf.
30. Капліна А.І. Молодіжне підприємництво у системі пріоритетів державної молодіжної політики: стан та механізми підтримки. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/73.pdf.
31. Корсак К., Корсак Ю., Антонюк Л. Духовна безпека молоді України в умовах загроз двох глобальних колапсів і консцієнтальних війн: філософський погляд. *Вища освіта України*. 2019. № 1. С. 29-38.
32. Костриця В.І., Бурлай Т.В. Неформальна та типова зайнятість як "нова нормальність" у світі та Україні. *Економіка і прогнозування*. 2019. № 1. С. 7-34.
33. Коткова О. А. Правова природа соціального захисту молоді в Україні: доктринальні традиції та сучасне розуміння. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 501-504. URL: http://lsej.org.ua/6_2022/114.pdf.
34. Краус Н., Осецький В. Інститут освіти в інноваційно-підприємницькому університеті крізь призму цифрового студентоцентризму. *Вища школа*. 2020. № 1. С. 44-54.
35. Кривцова М.С., Сорока О.В. Покоління Z як потенційний сегмент ринку праці. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/404/391>.
36. Ланова Я. Духовний розвиток та формування духовності молоді. *Світоглядні трансформації особистості студента ЗВО: історико-філософські, соціально-правові, мовознавчі та здоров'я формуючі аспекти* : збірник тез доповідей VI студентської науково-практичної Інтернет-конференції, 28 лютого

2019 року / гол. ред. Н. Л. Замкова. Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. С. 60-63.

37. Манцуров І., Стіглер Н., Храпунова Я., Барвінок А. Роль молоді у світовому розвитку і програми післявоєнного відновлення в Україні. *Журнал європейської економіки*. 2022. № 3. С. 295-314.

38. Махсма М., Чуб О. Європейський досвід сприяння зайнятості молоді. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1492/1438> .

39. Миськів Л. Функції закладів вищої освіти з морально-правового виховання студентів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 170-179.

40. Місцеві фінанси та бюджетна децентралізація. Децентралізація в

л 41. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах: *в рамках «Молодіжний працівник»*, посіб. учасника/ці навч. семін., м. Київ, 2018, 76 с.

д
н
и
у
р
42. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року: Указ Президента України від від 12.03.2021 р. № 94/2021. Верховна рада України.

е
н
р
у
р
п
о
л
о
ж
е
н
н
я
43. Про створення Молодіжної ради при Ямпільській міській раді: Положення про Молодіжну раду при Ямпільській міській раді від 27 квітня 2021

р
о
г
р
а
м
а
44. Програма “Мріємо та діємо”. Агентство США з міжнародного

н
о
45. Програма USAID "Мріємо та діємо"/UNITY. *Громадський простір*.

н
р
к
н
о
46. Реформа освіти в умовах децентралізації. Децентралізація влади.

у
п
р
і
п
р
а
к
т
47. Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030

48. Стратегія діяльності українського молодіжного фонду: затв. протоколом засідання наглядової ради Міністерством молоді та спорту України

в
і
д

49. Стратегія розвитку Ямпільської міської територіальної громади до

1
2
8
0

5

0
Г
0
Р
Я
У
М
Д
П
Н
К
Я
У

Ь
2
С
0
Д
2
М
3
И

і
Р
М
:
Ь

с
№
ь

к
7
а
.

м
С
р
:
о

м
І
в